

Yttrande över reviderat planeringsdirektiv 2024 Psykiatri-, habilitering- och hjälpmedelsnämnden

Nämndens uppdrag och ansvarsområde

Psykiatri-, habilitering- och hjälpmedelsnämnden är driftledningsnämnd för ansvarsområdet, som omfattar psykiatri, habilitering, hjälpmedel samt ungdomsmottagningar. Nämnden utövar också ledningen av Region Skånes verksamhet enligt 22 § Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), samt fattar regionens myndighetsbeslut om insatser enligt 9 § 1 i denna lag. Nämnden bereder årligen ärende om regelverk för hjälpmedelshandboken samt ärenden om egenavgifter för hjälpmedel till regionfullmäktige. Nämnden lämnar även organisationsbidrag inom sitt ansvarsområde.

Verksamheten bedrivs inom förvaltningen Psykiatri, habilitering och hjälpmedel som erbjuder specialistpsykiatrisk vård inklusive beroendevård, första linjens psykiatri för barn och unga, ungdomsmottagning, habilitering, rehabilitering, tolkservice och hjälpmedel.

Psykiatrin bedriver specialiserad psykiatrisk vård i hela Skåne och består av barn- och ungdomspsykiatri (Bup), vuxenpsykiatri samt rättspsykiatri. Psykiatrin bedriver öppenvård, heldygnsvård, mellanvård samt akutmottagningar för barn och vuxna dygnet runt. Bup bedriver även Första linjens psykiatri för barn och unga. Psykiatrin har fått tillstånd från Socialstyrelsen att bedriva nationell högspecialiserad vård inom områdena svårbehandlat självskadebeteende för barn och vuxna samt svårbehandlade ätstörningar för vuxna. Psykiatrin har också fått i uppdrag att i samverkan med Region Östergötland bedriva nationell högspecialiserad vård inom området könsdysfori.

Ungdomsmottagningarna arbetar med att stärka psykisk, fysisk och sexuell hälsa hos ungdomar i hela Skåne genom förebyggande och hälsofrämjande insatser.

Habilitering omfattar habilitering och rehabilitering för personer med varaktiga funktionsnedsättningar i hela Skåne och består av barn- och ungdomshabilite-

ring, vuxenhabilitering och syn-, hörsel- och dövverksamhet inklusive tolkservice. Tolkservice sker genom vardagstolkning till personer som är döva, har hörselnedsättning eller har dövblindhet. I ansvaret ingår även myndighetsutövning gällande rådgivning och annat personligt stöd enligt LSS 9 § 1 och att verkställa dessa beslut.

Hjälpmedel har som uppdrag att hantera, styra och följa upp alla hjälpmedel och läkemedelsnära produkter som förskrivs till patienter i Skåne och som finansieras av Region Skåne.

Inom förvaltningen finns Skånes Taltidning som är en tidskrift för personer som har nedsatt syn. Den innehåller både korta nyheter och längre reportage och ges ut en gång i veckan på CD-skiva och på internet som podcast.

Förvaltningen bedriver även forsknings-, utvecklings- och utbildningsverksamhet.

Utmaningar och åtgärder i rådande ekonomiska läge

Förvaltningen står inför ett antal utmaningar, både på kort och lång sikt:

- Ekonomi – ekonomiskt svåra tider väntas till följd av inflation och lågkonjunktur.
- Demografisk utveckling – behovet av vård och insatser från förvaltningen förväntas öka som en konsekvens av den demografiska utvecklingen i Skåne med en växande befolkning och en ökande andel äldre respektive yngre.
- Kompetensförsörjning – stora utmaningar finns vad gäller rekrytering av många yrkesgrupper, främst läkare, psykologer, sjuksköterskor och tolkar.
- Vård i rätt tid – tillgängligheten till första besök, utredning och behandling inom psykiatrin behöver förbättras samtidigt som inflödet av patienter ökar kraftigt.
- Samverkan – för att kunna ge insatser på ett sätt som är än mer effektivt för patienter och medarbetare behöver samverkan förbättras, såväl inom förvaltningen som med andra vårdgivare och samarbetspartners.
- Ändamålsenliga lokaler – fortsatta utmaningar finns då förvaltningens lokaler är spridda på många orter i Skåne och flera av dem inte håller måttet vad gäller till exempel säkerhet, brandskydd, ventilation och värme/kyla.

För att möta dessa utmaningar har ett antal områden identifierats där åtgärder vidtas löpande:

- Bättre hälsa för fler – förvaltningen fortsätter och utvecklar arbetet i enlighet med *Region Skånes vision och övergripande mål, God och nära vård* samt mål och strategi för *Framtidens hälsosystem*.
- Nya arbetssätt – som innebär att utveckla mobil vård, utnyttja digital teknik och arbeta med hälsofrämjande och förebyggande insatser.
- Effektivisering av administrationen – där arbete pågår inom flera områden för att effektivisera administrationen i syfte att öka den direkta patienttiden.
- Personcentrerat arbetssätt – som är ett nödvändigt förhållningssätt utifrån våra patientgruppers behov och där arbetet med inflytande och delaktighet för patienter och patientorganisationer är en viktig förutsättning för att kunna utveckla vården ytterligare.
- Suicidpreventivt arbetet – där förvaltningen arbetar på flera fronter, bedriver intensiv forskning och deltar i regionalt och nationellt arbete.
- Forskning och utveckling – förvaltningen arbetar med att främja kliniknära forskning som ett led i att uppnå jämlik vård och erbjuda invånarna i Skåne en kunskapsbaserad hälso- och sjukvård.
- Tillvarata synergieffekter – som innebär att identifiera och nyttja de möjligheter som följer av att psykiatri, habilitering och rehabilitering, tolkverksamhet, hjälpmedelsverksamhet samt numera även ungdomsmottagningarna ingår i samma förvaltning.
- Kompetensförsörjning – där omfattande arbete pågår för att säkra kompetensförsörjningen och för att förvaltningen ska vara en attraktiv arbetsgivare för såväl nuvarande som framtida medarbetare.

Åtgärder för en ekonomi i balans 2023 samt under planperioden 2024-2026

Under perioden väntas ekonomiskt svåra tider till följd av inflation och lågkonjunktur där ökande priser och räntor bedöms påverka ekonomin i flera år framöver. För förvaltningen handlar det om att hantera ett ekonomiskt svårt läge samtidigt som det finns en stor utmaning i ökad efterfrågan på våra tjänster, kombinerat med svårigheter att säkerställa kompetensförsörjningen. Till det kommer ökande interna kostnader i form av service, IT och lokalhyra. Detta innebär fortsatta behov av att effektivisera, prioritera och se över kostnader generellt. Det är viktigt att fortsätta utvecklingen av nya arbetssätt såsom att nyttja digital teknik

och arbeta med hälsofrämjande och förebyggande insatser för att öka tillgängligheten och nå en effektivare resursanvändning. Det är också av största vikt att även fortsättningsvis arbeta strukturerat för att behålla, utveckla och rekrytera personal.

Då budgetförutsättningarna för åren 2024-2026 ännu inte är kända finns svårigheter i att uppskatta storleken på de åtgärder som krävs för att nå en ekonomi i balans. Behov av utökade resurser inför 2024-2026 har också identifierats inom områdena:

- Barn- och ungdomspsykiatri – som en följd av ett kraftigt ökat inflöde av patienter.
- Rättpsykiatri – som en konsekvens av att allt fler döms till rättspsykiatrisk vård.
- Syn-, hörsel- och dövverksamheten – där svårigheter att anställa tolkar leder till ett ökat behov av att köpa tolktjänster, samt ändrat regelverk som innebär en utökning av rätten till vardagstolkning till att omfatta alla språk.
- Habiliteringen – förslag finns till utökat uppdrag för patienter i åldern 20-25 år vid Barnrehab Lund, där mottagare inom vuxensjukvården saknas för patienter som inte ingår i habiliteringens målgrupp.
- Ortopedtekniska hjälpmedel – där förvaltningen har övertagit ansvaret för hantering av ortopedtekniska hjälpmedel men ännu inte erhållit full finansiering.

Nämnden och förvaltningen har som ambition att förbättra kvaliteten på den verksamhet som man ansvarar för. Givet kostnadsökningar inom i stort sett alla områden, kombinerat med ett ökat behov av vård och insatser, behöver arbetet med att hitta effektiviseringar och möjliga kostnadsänkningar fortsätta och intensifieras. Löpande dialog förs såväl inom förvaltningen som mellan nämnden och förvaltningen för att identifiera ytterligare effektiviseringar och kostnadsbesparande åtgärder.

Åtgärder för ekonomi i balans 2023

Med utgångspunkt i de tre övergripande målen; ökad tillgänglighet, säkrad kompetensförsörjning samt god ekonomiska hushållning, ska samtliga nämnder ange hur man avser bidra till de sex insatsområden som beskrivs i det reviderade planeringsdirektivet. Nämnden ska också ange om man ser ytterligare behov av åtgärder inom ramen för ett samlat regionalt omställningsarbete.

Övergripande styrnings- och strukturfrågor inom hälso- och sjukvården

- Förvaltningen bidrar genom att arbeta i enlighet med *Region Skånes vision och övergripande mål, God och nära vård* samt mål och strategi för *Framtidens hälsosystem*. Dessa utgör grunden för förvaltningens målarbete som konkretiserats i förvaltningens Verksamhetsplan 2023.

- Det finns en hög nivå av forskning kopplad till kliniskt arbete som säkerställer att förvaltningen arbetar utifrån evidens och kunskapsbaserat, med bland annat standardiserade vårdprocesser, personcentrerad vård och internetförmedlade stöd- och behandlingsprogram. Icke evidensbaserade insatser ska fasas ut och ett exempel är nämndens beslut att fastställa kriterier för erbjudande om behandlingsformen rehabilitering i varmt klimat till att endast omfatta vuxna personer med psoriasis, då analys från HTA syd (Health Technology Assessment) påvisat att evidens saknas vad gäller de övriga diagnoser som tidigare omfattats.

Verksamhets- och producentrelaterade utmaningar inom hälso- och sjukvården

- Förbättrad tillgänglighet är ett fokusområde för förvaltningen och utmaningar finns framför allt inom psykiatrin i form av högt inflöde av nya patienter och svårigheter att säkerställa kompetensförsörjningen. Arbeta pågår inom flera områden där digitala arbetssätt och stegvis vård är några exempel. Andra är kvalitetssäkring av väntelistor och effektiva administrativa rutiner. Tillgängligheten till habiliteringen och syn-, hörsel- och dövverksamheten är fortsatt god.
- Patientsäkerhetsarbetet sker systematiskt i en strukturerad patientsäkerhetsorganisation med tydliga roller, uppgifter, ansvar och kommunikationskanaler. Centrala verktyg är avvikelshanteringssystemet och Gröna korset. Under första halvåret 2023 har avvikelserapporteringen ökat markant vilket är ett viktigt processmål och gott tecken på ett fungerande patientsäkerhetsarbete.
- Parallellt med behandlingsarbetet inom ramen för specialistsjukvård fokuserar förvaltningen på att erbjuda patienterna hälsofrämjande och förebyggande insatser. Fokus i arbetet ligger på goda levnadsvanor och alla verksamhetsområden arbetar utifrån målet att patienten ska uppleva att man får stöd med hälsofrämjande insatser. Arbetet med förbättrade levnadsvanor och somatisk hälsa utvecklas med till exempel psykoeducation och satsningar på fysisk aktivitet.
- Ett av förvaltningens mål är att patienten ska uppleva att vården samordnas utifrån behov. Arbeta pågår för att förbättra samverkan såväl inom förvaltningen som med andra aktörer inom vården, kommuner och skola. Ett exempel är det suicidpreventiva arbetet där förvaltningen arbetar på flera fronter, bedriver intensiv forskning och deltar i nationellt arbete med Folkhälsomyndigheten. Förvaltningen har ett regionalt uppdrag som har gett ökade möjligheter att knyta samman vårdens olika delar för bästa omhändertagande av patienter i riskgrupper.
- Digitala arbetssätt införs på bred front inom förvaltningen där några exempel är digitala stöd- och behandlingsprogram, utveckling av den digitala tjänsten Blåappen samt digital mottagning inom barn- och ungdomspsykiatrin. Införandet leder till såväl förbättrad tillgänglighet som effektivare resursanvändning.
- Vård- och insatsprogram (Vip) för ADHD införs som innebär ett mer kostnadseffektivt sätt att ge vård och insatser.

- En ny rättspsykiatrisk avdelning har öppnats i Kristianstad vilket på sikt kommer innebära minskade kostnader för köpt rättspsykiatrisk vård. Planering pågår för att tillskapa ännu fler rättspsykiatriska vårdplatser med samma avsikt.

Kompetensförsörjning och bemanningsrelaterade frågor

- Kompetensförsörjningen är en av förvaltningens största utmaningar. Omfattande arbetet pågår för att möjliggöra rekrytering av nya medarbetare men också att behålla befintlig personal. Kompetensutvecklingsinsatser genomförs för olika yrkesgrupper. Att använda kompetensen rätt och att ge medarbetarna möjlighet att arbeta utifrån sin kompetens och verksamhetens behov är en nödvändig insats för att möta kompetensförsörjningsutmaningen. Rätt använd kompetens kan innebära exempelvis uppgiftsväxling mellan yrkeskategorier och införande av nya kompetenser.

Inköp och materialförsörjning

- En rutin och tillämpningsanvisningar avseende direktupphandlingar håller på att tas fram inom förvaltningen och ska sedan spridas genom informations- och utbildningsinsatser.
- Regelverk för förskrivning av elrullstolar har i beslut av nämnden ändrats så att högre krav ställs på nyttjande för att få behålla hjälpmedlet. Beslutet möjliggör effektivare resursanvändning.
- På Medicintekniska produktrådets (MTP-rådets) rekommendation har nämnden beslutat att upphöra att subventionera tyngdtäcken till de flesta patientgrupper. Tyngdtäcken ses numera som en konsumentprodukt.

Serviceförvaltningarnas roll, mandat och kostnadsutveckling

- Serviceförvaltningarna ska tillhandahålla goda förutsättningar för att verksamheterna ska kunna utföra sitt uppdrag. Kostnadsökningarna har emellertid varit stora de senaste åren och behöver begränsas.

Administration och IT-stöd

- Ett av målen i förvaltningens verksamhetsplan 2023 är att effektivisera administrationen i syfte att öka den direkta patienttiden. Arbeta pågår inom samtliga staber och förväntas på sikt leda till effektivare resursutnyttjande. Åtgärder vidtas inom flera områden till exempel mötesplanering och införande av digitala tjänster. Förberedelser för införande av SDV (Skånes digitala vårdsystem) pågår och kommer att intensifieras.

Åtgärder för en ekonomi i balans planperioden 2024-26

Nämnderna ska också beskriva hur man kan bidra till de sex insatsområdena på lång sikt, samt ange om man ser ytterligare behov av åtgärder inom ramen för ett samlat regionalt omställningsarbete. Den ekonomisk effekten av ett lyckat omställningsarbete under planperioden ska beskrivas och effekten ska fördelas på respektive år under planperioden.

Utgångspunkten för nämnden och förvaltningen är i första hand att vara uthålliga i det förbättrings- och effektiviseringsarbete som redan pågår. På grund av stor osäkerhet vad gäller såväl tilldelade resurser som kostnadsutveckling beskrivs ekonomiska konsekvenser endast övergripande, där flertalet insatser förväntas bidra till effektivare resursanvändning.

Övergripande styrnings- och strukturfrågor inom hälso- och sjukvården

- *Framtidens hälsosystem* är en viktig utgångspunkt för förvaltningens långsiktiga målarbete. Nämnden beslutar årligen om verksamhetsplan för förvaltningen där nya steg tas varje år för att säkerställa framdrift.
- En stor del av förvaltningens FoUU-arbete sker med ett långt tidsperspektiv där samarbetet och samverkan med andra huvudmän och samhällsaktörer ökar och bidrar till både kunskapsspridning och utveckling.

Verksamhets- och producentrelaterade utmaningar inom hälso- och sjukvården

- Arbetet för att förbättra tillgängligheten kommer att behöva pågå under hela planperioden utifrån de stora utmaningar som föreligger.
- Patientsäkerhetsarbetet är ett arbete i ständig utveckling och som innefattar kontinuerlig uppföljning av avvikelser, förbättringar och resultat.
- Arbetet med hälsofrämjande och förebyggande insatser kommer att fortsätta under planperioden med fokus på goda levnadsvanor.
- Insatserna för att förbättra samverkan mellan olika aktörer kommer att fortgå under planperioden med syftet att patienten ska uppleva att vården är samordnad utifrån dennes behov.
- För att möta invånarnas förväntningar på ökad digitalisering inom hälso- och sjukvården kommer verksamheten fortsätta att integrera digitala tjänster och anpassa arbetssätt. Förändringar inom ramen för målbild 1177 innebär att nya arbetssätt införs som kommer att ha positiva effekter för både verksamhet och invånarna i Skåne.
- För att klara ökad tillströmning av patienter och där resurser inte ökar på motsvarande sätt ställer verksamheten på många håll om till fler gruppbesök och färre individuella besök.
- Förvaltningen har lämnat underlag till hälso- och sjukvårdsnämnden för vidare hantering vad gäller remisskrav vid neuropsykiatriska utredning. Förslaget innebär att rätt personer kommer att bli aktuella för utredning, vilket troligtvis kommer att leda till lägre kostnader och förbättrad tillgänglighet för de personer som har behov av vård.

- Utvecklingsarbetet vad gäller *En väg in* och *Första linjen* för barn och unga med psykiatrisk problematik kommer att fortsätta, vilket förväntas leda till bättre tillgänglighet och effektivare resursutnyttjande.

Bemanning och kompetensförsörjning

- Hyrstopp för sjuksköterskor genomförs vilket förväntas leda till effektivare resursanvändning.
- Vakansprövning kommer att ske avseende alla administrativa tjänster inför såväl ersättnings- som nyrekrytering av personal. Målsättningen är att minimera behovet av nyrekryteringar samt ompröva det faktiska behovet vid ersättningsrekryteringar.

Inköp och materialförsörjning

- I samband med revidering av hörselrehabiliteringsprocessen i Region Skåne har nämnden fattat beslut om sänkt rekvisitionsbelopp inom friare val av hörapparat. Beslutet möjliggör en effektivare resursanvändning.
- Restriktivitet kommer att råda vad gäller fysiska möten, resor, utbildningar, konferenser och användning av konsulter.

Serviceförvaltningarnas roll, mandat och kostnadsutveckling

- Kostnadsökningar för förvaltningarna avseende service, IT och lokalhyror behöver begränsas för att inte kärnverksamheten ska drabbas.

Administration och IT-stöd

- Förberedelser för införande av SDV (Skånes digitala vårdssystem) pågår. och dessa kommer att intensifieras.